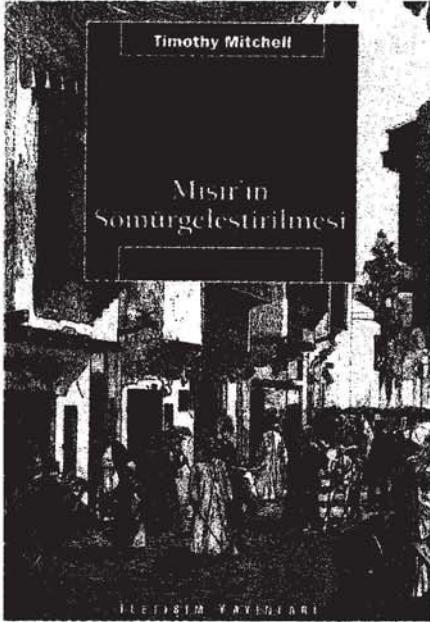

Mısır'ın Sömürgeleştirilmesi

TIMOTHY MITCHELL

ÇEV.: ZEYNEP ALTOK
İLETİŞİM YAYINLARI
İSTANBUL 2001,
310 Sayfa, 13.5X19,5 cm,
ISBN: 9754708967

Timothy Mitchell New York Üniversitesi Siyasetbilimi Bölümü'nde öğretim görevlisidir. Hagop Kevorkian Yakın Doğu Çalışmaları Merkezi'nin idareciliğini yürüten Mitchell, karşılaştırmalı siyaset, postkolonyal teori, devlet kurumları, neo-liberalizm eleştirileri ve Ortadoğu siyaseti üzerine çalışmaktadır.

Timothy Mitchell, İletişim Yayınları'ndan çıkan Mısır'ın Sömürgeleştirilmesi adlı kitabıyla Mısır'ın sömürgeleştirilmesini konu alıyor, ama alışılmadık bir tarzda yapıyor bunu. İdari biçimleri ve reformları incelemek ya da tarihlerin ve başlıca failerin bir anlatısını sunmak yerine; daha zorlu, zorlayıcı bir görev üstlenmiş yazar. Sonucu içeren başlangıcı ortaya çıkarmak, sömürgecinin hayal dünyasının sö-

mürgeleştirmeyi nasıl da mümkün kıldığını ya da gerektirdiğini göstermek gibi başlıca konulara değiniyor. Kısaca, deniz aşırı serüvenlerine girişmeden önce sömürgecilerin kendi kendilerini fiilen nasıl sömürgeleştirdiklerini ortaya koymaya çalışıyor.

Mısırlılar 19. yüzyılda Avrupa'ya dünya sergilerine giderler. Burada Pazar mizansenleriyle, Şark saraylarıyla, dünya mallarının teşhir edildiği pavyonlarla, meraklı seyirci kalabalıklarıyla ve tüm o emperyal iktidar ve kültürel fark "hakikat" ile karşılaşılır. Yazar kaleme aldığı bu eserde mısırlıların hayretle karşıladıkları bu sergiyi bir motif, Mısırlıların sergiler hakkında anlattıklarını da çıkış noktası olarak kullanarak modern Batı'ya özgü düzen ve hakikat yöntemlerini incelemeye çalışmaktadır. Yazar kitabın Türkçe baskısına ayrıca bir önsöz yazmıştır ve 19. yüzyılın Mısır'ına ait bir kitabın 21. yüzyılın Türk okuyucusuna ne verebileceğini açıklamıştır. Kitabın öncelikle modern siyasi iktidar biçimlerinin nasıl işlediğini araştırmaktadır. Modern ulus-devlet elindeki güçlere nasıl kavuştuğuna, siyaset biliminin alanına giren devletin formel güçleri ile resmî yönetim kurumlarının dışında kalan daha örtük ve yaygın iktidar biçimleri okullarda ve iş yerlerinde, toplumsal örgütlenmede ve ekonomik planlamalarda, kitlesel eğlencelerde ve kitle kültüründe, kentlerin ve konutların mekansal örgütlenmesinde, doğa ve kırsal kesim üzerindeki denetimde iş başında olan iktidar arasında nasıl bir ilişki olduğuna açıklık getirmektedir. Kitapta ele alınan diğer bir mesele de; bu yeni iktidar biçimleri ile dünyayı anlamının modern biçimleri, "kişi"ye ve bu kişinin dünyayla olan ilişkisine yeni yaşantılar getirmesidir. Öte yandan kitapta Mısır'ın sömürgeleştirilmesi üzerinden modern iktidar ve bilgi biçimlerinin kullandıkları yöntemler ve dayandıkları metafizik incelenmektedir (s. 13).

Yazar kitapta yeni yapı efektlerini yaratan organizasyon ve tanzim yöntemlerinin, anlamı bir temsil süreci haline getiren modern yaşan-

tıyı da yarattığını ileri sürmektedir. Kapitalist modernliğin metafiziğinde dünya, dilde, kültürde ya da başka anlam formlarında fiziki gerçeklik ile bu gerçeklik arasına konan ontolojik ayırım temelinde yaşantılaşır. Mısır'ın sömürgeleştirilmesi bu ontolojiyi üreten kolonize edici pratiklerin gücünü ve tıkdıkları noktaları araştırmaktadır.

Kitabın birinci bölümünde Arapların Avrupa'ya nasıl betimledikleri aktarıldıktan sonra, birinci bölümün ikinci yarısında, bu sefer yazar 19. yüzyılda sergi-olarak dünyadan çıkıp Arap dünyasına yolculuk eden Avrupalıların yazdıklarını değerlendiriyor.

İkinci, üçüncü, dördüncü bölümlerde askeri yöntemler, model köyler, şehir planlama çalışmaları, okul eğitimi gibi kolonize edici projeler ele alınarak, bu düzen yöntemlerinin nasıl bir yandan da toplumsal dünyaya daha önce var olmayan bir okunurluk getirdiği üzerinde duruyor.

Beşinci bölümde dil meselesine değinerek, dilsel kasıt veya dilsel otoritenin doğuşu ile kolonyal devlette siyasi otoritenin doğuşu arasındaki paralellige işaret edilerek, hakikat ile iktidar arasındaki ilişki daha derinlemesine incelenmektedir.

Eserin arka kapağında kitap şöyle tanıtılmıştır: "Mısır'ın Sömürgeleştirilmesi, son yıllarda sosyal bilimler alanında en çok ilgi gören kitaplardan biridir. Bunda, Timothy Mitchell'in, Avrupa'nın 19. yüzyıl Mısır'ı üzerindeki kolonyal nüfuzunu yeniden okurken, Michel Foucault, Jacques Derrida ve Martin Heidegger'in kuramlarını yetkin bir şekilde kullanması önemli bir rol oynuyor. Mitchell, Mısır'ın sömürgeleştirilmesi üzerinden modern iktidar ve bilgi biçimlerinin kullandıkları yöntemleri ve dayandıkları metafiziği inceliyor. Sıradan Mısırlıların hayatını düzenlemeye ve okunur kılmaya çalışan, tarımsal üretimin kontrolü, askerî reform, zorunlu eğitim, hijyen ve kamu sağlığına yönelik uygulamalar, model köyler

ve şehir planlama çalışmaları, Foucault'nun bize gösterdiği disiplinci iktidar kavrayışına dayanıyor. Artık aralıklı olarak baskı uygulayan değil, sürekli eğiten ve denetleyen bir iktidar söz konusu. Mitchell, hem bu modern siyasî iktidar biçimlerinin nasıl işlediğini hem de bu iktidar biçimleri ile dünyayı anlamının modern biçimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyuyor. Maddi-kavramsal, zihin-beden ve gerçeklik-temsil gibi ikili karşıtıklara dayalı bu modern anlama biçimi, disiplinci iktidar ile beraber Mısır'da eksik olduğu düşünülen düzeni kurmayı amaçlıyor. Mısır'ın Sömürgeleştirilmesi, halen geçerliliğini koruyan ve gerçek ile temsili arasında sorunsuz bir ayırım olduğu varsayımına dayanan "sergi-olarak-dünya" kavrayışını ve sömürgecilerinkine benzer disiplin ve düzen yöntemleri uygulayan Kemalizm'i anlamaya yardımcı olacak zengin bir çerçeve sunuyor."■

Ars.Gör. MURAT ÖZCAN

Die Barbaren kommen. Kapitalismus und organisiertes Verbrechen

(Barbarlar Geliyor Kapitalizm ve Organize Suç)

JEAN ZIEGLER-UWE MUHLHOF

C. BERTELSMANN

MÜNCHEN 1998

281 Sayfa, 12.5X18,6 cm,

ISBN: 9783570001332

İsviçre Genf Üniversitesi Sosyoloji profesörü, Sorbon'da misafir öğretim üyesi ve İsviçre Konfederasyonu parlamentosunda milletvekili olan Jean Ziegler, üçüncü dünya üzerine kitaplarıyla tanınmış bir yazar. Özellikle "İsviçre, Altın ve Ölümler" (Die Schweiz, das Gold und die Toten 1997) kitabı uluslararası yankı uyandıran bir eser. Jean Ziegler küreselleşme eleştirmeni olarak bilinen bir yazar.

"Barbaren Kommen-Kapitalismus und organisiertes Verbrechen" (Barbarlar Geliyor-Kapitalizm ve Organize Suç) kitabında Jean Ziegler, arkadaşı Uwe Mühlhoff'la birlikte organize suçu ve suç örgütlerini inceliyor. Beş ülkede şimdiye kadar bilinmeyen arşivlere ulaşıyor, polisten ve istihbarat birimlerinden külliyetli miktarda bilgi topluyor. Sosyoloji profesörü ve milletvekili olması,

yazarın ulaşılması zor, hatta imkansız gibi görünen dökümanlara ulaşmasını sağlıyor.

Ziegler'e göre "organize suç, Kapitalizmin en yüksek evresini oluşturuyor." (s.11)

"İkiyüz yıllık demokratik hür Avrupa toplumu çetelerin tehdidi altında" diyor Ziegler ve ilave ediyor: "Yaklaşık onbeş yıldan beri (1983 tenberi) yeni Mafya teşkilatları ortaya çıktı. Bunlar dünya çapında güce sahip. Küresel Pazar ve para akışı, ulus devletlerin çöküşü, neoliberal ideolojinin zaferi bunları himaye ediyor ve cesaretlendiriyor. Bu yeni cinayet şebekelerinin çoğu eski Sovyet İmparatorluğunun enkazından çıktı. Yeni mafya babaları maskeli olarak piyasaya çıkıyor, birçok kimlik kullanıyor; çok namuslu ve itibarlı bir yasantı görüntüsü veriyorlar. Politikacı, hakim ve memurlara verdikleri rüşvetlerle ve emsalsiz finans güçleriyle ekonomi hayatımızda, sosyal düzenimizde, kamu yönetiminde ve nihayet politikada artan bir etkiye sahipler."

Kitap beş bölümden oluşmaktadır. "Suçun bayağı" başlığını taşıyan birinci bölümde mafya babaları, cinayet şebekeleri, suç örgütlerine karşı demokrasinin zayıflığı ele alınmaktadır: "Rus Federasyonu İçişleri Bakanlığı verilerine göre, koca ülkenin finans sektörünün ve petrol, doğal gaz, kereste ve elmas ihracatının yüzde yetmişden fazlasını 5700 mafya çetesi direkt veya indirekt kontrol etmektedir." (s. 18)

"Doğu bozkırlarının kurtları" bölümünün önemli alt başlıkları ise "İnsan Ticareti", "Organize Suç, Devleti Özelleştiriyor", "Kardeş Savaşı" ve "Kannunsuzluk"tur. İnsan ticareti başlığı altında organize suç örgütlerinin üçüncü dünya ülkelerinden sözümona "işgücü" adı altında nasıl "köle ordusu" sevkettikleri anlatılıyor. Bu köle işçilerinin tam sayısını "Göçmenlerle ilgilenen uluslararası organizasyon" (İOM) da bilmiyor. 1995 yılında 690.000 kişi doğu ülkelerinden bir batı ülkesine iltica başvurusunda bulunmuştur. Yine İOM nin tahminine göre 1989-1996 arasında neredeyse bir milyon Çinli illegal bir şekilde Batı Avrupa'ya veya ABD'ye ekonomik sebeplerden dolayı göçmüştür. Yine kadınların fuhuş amacıyla istismarı da bu kısımda örneklerle anlatılıyor.

Dördüncü bölümün tamamı Pakistanlı Şii kökenli Agha Hasan Abedi'nin kurduğu merkezi Londra'da bulunan ve beş kıtada 73 ülkede şubeleri olan Uluslararası Ticaret ve Kredi Bankası (BCCI)na ayrılmış. "Alicenap Bay ve Siyah Birlikleri" başlığı altında Agha Hasan Abedi efsanevi bir banka patronu olarak takdim ediliyor. Kitaba göre Abu Dabi kralı Şeyh Zayed b. Sultan al-Nahayan onun arkadaşı, Pakistanlı politikacı Navaz Serif ise yakın danışmanı. Bu bölümde "dünyanın en güçlü finansörü" Agha Hasan Abedi'nin yükselişi ve çöküşü ayrıntılarıyla anlatılıyor.

"Özgürlük Savaşı" başlığını taşıyan beşinci bölüm organize suç ve suç örgütlerine karşı polis devletinin ve hakimlerin çaresizliğini, dünyayı birleştiren internetin ve elektronik araçların suç aleti olarak kullanıldığını fakat birçok vakada suçluların tespit edilemediğini ve delillerin kolaylıkla karartıldığını işliyor.

Kitap ağırlıklı olarak eski Sovyet imparatorluğundaki suç örgütlerinden bahsediyor. Ancak Amerika ve Avrupa ile ilgili de çok örnek var. Bunlardan birkaçı mafya kelimesi 16. yüzyılın sonuna doğru ilk defa Sicilya'da ortaya çıkıyor. (s. 46)

Kolombiya dünyanın en çok cinayet işlenen ülkesi interpol 1996'da 25723 ölü tescil etmiş. ABD'de 1996 yılında kriminal olaylarda 25000 kişi öldürülmüş.

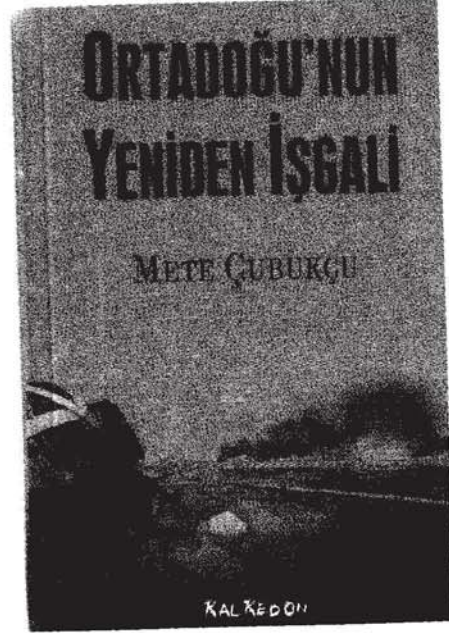
Batı Avrupa ilkeleri içinde Almanya elektronik dinleme ve kontrol sistemi bakımından en gelişmiş sistemlere sahip ülke. Eylül 1997 de başbakan Kohl ile SPD arasında bu konu görüşüldü. 1998 de Alman parlamentosu üçte iki çoğunlukla ilgili kanun teklifini onayladı. Kohl'un istediği gizli elektronik sistemini aqustik araçlarla donatmış olarak devreye sokmaktı.

Sonuç olarak vahşi ve soysuz kapitalizmin farklı cephelerden ipliğini pazara çıkararak ve profesyonelce hazırlanmış bildiğimiz kadarıyla Türkçe tercümesi bulunmayan bu dökümanter kitap güncelliğini koruduğu için Türkçe'ye kazandırılmalıdır. ■

Prof.Dr. HALİT UNAL

Ortadoğu'nun Yeniden İşgali

METE ÇUBUKÇU

KALKEDON YAYINLARI
İSTANBUL 2006,
284 s., 13X20 cm,
ISBN: 9750073789

Bağdat, Felluce, Nefes, Kerbela, Kerkük, Kudüs, Gazze, Tel Aviv, Şam, Tahran, Beyrut, Erivan, Süleymaniye, Erbil... İsmi geçen her bir şehrin başına bir sorunun kaynağı olduğu veya bu şehirler üzerinden birçok planın egemen güçler eliyle yürütüldüğü bir gerçektir. Yazar Mete Çubukçu bu kitabında Irak'ın işgaliyle beraber, Birgün gazetesi için kaleme aldığı yazıları gazete yazısı boyutunu aşan bir ustalıkla okuyucuya sunuyor. Birçok problemi ilgili şehrin yetkilileri, halkı ve ilgili kişilerle görüşüp meselelere vakıf olmaya çalışan yazar, bizlere Ortadoğu'nun gerçek bir panoramasını sunuyor.

Ortadoğu, geçen yüzyılın başından beri temeli ekonomik kaynaklı birçok işgale uğramış, bölgesel zenginlikler kimi zaman bölgesel diktatörlerin eliyle kimi zaman ise bizzat işgal yoluyla sömürülmüştür. Ortadoğu'nun ilk paylaşımı I. Dünya Savaşı'ndan sonraya rastlar. Yazarın yeniden işgalden kastı ise

11 Eylül saldırıları sonrasında girilen yeni dönemle beraber başlayan sürecin ifadesidir. Zira Irak işgali sadece bir işgalden ibaret kalmayıp bölgesel taşların tümünü yerinden oynatacak boyutlara sahiptir. Üstelik alışıldığı üzere bu işgal sadece ekonomik kaynaklı bir işgal olmayıp ideolojik bir saldırıyı ve tek tip düşünceyi dayatmayı da arzulamaktadır.

Yeni dönemde en büyük sorumluluğun neo-con'lar da (Yeni Muhafazakâr) olduğu söylenebilir. Bu dönemin önceki dönemlerden farkı ise Sovyetlerin çöküşüyle beraber yaşanan tek kutupluluk, ABD'ye askeri olarak mukavemet edebilecek bir gücün artık bulunamayışı, Evangelist zihniyetin dünyayı bir ideolojik satha dönüştürmesi ve saldırgan politikanın önleyici vuruş adı altında meşrulaştırılması olarak özetlenebilir. Nitekim bu tek kutupluluk G. W. Bush'un "ya bizdensiniz ya da onlardan" ifadesiyle esas mevzisine yerleşiyor. Yeni dönemin en büyük özelliklerinden biri de artık bölgesel diktatörler yerine bizzat egemen güçlerin işgalinin söz konusu olmasıdır. Nitekim Amerika'nın uzun zamandan beri bölgedeki destekçisi ve uç beyi olan İsrail'in de Filistin'deki insanlık dışı uygulamalarına Irak işgalinden sonra hız verdiği bir gerçektir.

Amerika, işgal sonrasında "şer eksenini" olarak deklare ettiği bazı ülkelere de çeşitli yaptırımlarla baskı uygulamakta, kamuoyu desteklerini azaltıp onları kolayca hazmetmeye çalışmaktadır. Bu propaganda esnasında Amerika'nın en büyük savı "terör"dür. En küçük muhalefet, meşru müdafaa, savunma bile Amerika tarafından terör olarak nitelenebilmektedir. Bu mücadele esnasında ise Amerika'nın en büyük destekçisi medya kuruluşları olmuştur. Medya kuruluşları eliyle tüm dünyada zihinler bulanıklaştırılmaya çalışılmış, muhalif sesler bastırılmış ve terörizm medyanın da eliyle adeta bir korku tüneline dönüştürülmüştür. Bugün medya bile Bush'un "ya bizdensiniz ya da onlardan" savı üzerinden hareket etmektedir.

Fakat bizleri Bush ve Usame bin Ladin arasına sıkıştırmak isteyen zihniyete cevabımız büyük bir "hayır!" olmalıdır. Nitekim yazar da yazılarının bir kısmında bu konuya değinmiştir. Zira "işgale karşısınız Saddam'ın yanındasınız" savını bizlere dayatanlar, el-Kaide ile Filistin direnişini; Amerikan işgali ile bir halkın var oluş mücadelesi olan İntifada'yı aynı kefeye koymak istemektedir. Fakat iki yanışın arasına sıkıştırılan Ortadoğu halkları ne bölgesel diktatörlerin uygulamalarına ne de işgalci

zihniyete yakın bir tavır içerisindedir. Bu tavrın karanlık dehlizlerden meydanlara demokratik bir tepki olarak yansiyabilmesi için bölgenin demokratikleşmesine, sivil inisiyatiflerin gelişmesine, siyasete katılım mekanizmasının kolaylaştırılmasına, klasik yönetim tarzlarının değişmesine ihtiyaç vardır. Fakat bölgesel güçler de Filistin işgali'ni, Irak'taki insanlık dışı uygulamaları bahane ederek kendi kaba hatlerini örtbas etmeye çalışmaktadır. Bir anlamda var olan olumsuzlukların devamı kimi bölgesel diktatörler için imtiyazların devamı mahiyetindedir.

Yazarın kitapta değindiği bir diğer konu da klasik strateji ve teorilerin Irak işgali'nden sonra iflas ettiği'dir. Masa başında çizilen bu harita, bölgenin kamburlu iskeletine oturmamıştır. Bu harita ne bölgenin acılarını gözetmiş, ne hassasiyetlerini gözetebilmiş ne de vicdani ve insani bir plan olarak temayüz edebilmiştir.

Sonuçta 90'lı yıllarda Kafkasya'da, Balkanlar'da yine benzer güçler tarafından tasarlanan karmaşa, artık Ortadoğu'nun hepsini kapsamıştır. Şaron'un Filistin'deki insanlık dışı uygulamaları bölge için bir politika haline dönüşmüş ve vahşi plan yeknesak bir biçimde devam etmektedir.

Bölgenin daha adil, paylaşımcı, demokratik bir modele kavuşması (yazarın da benzetmesiyle) Gazze'deki çocukların Tel Aviv'deki yaşlılarıyla aynı şartlarda yaşadığı; Irak'taki kadınların korkmadan sokakta dolaşabildiği, Ramallah'taki gençlerin kontrol noktalarından aşağılanmadan geçebildiği, seçim sandıklarında eşit ve adil bir seçimin olabildiği, bölge diktatörlerinin yerini demokratik seçimlerle gelen liderlerin aldığı bir modelde mümkündür. Fakat bölgenin mevcut durumu bu temenninin gerçekleşmesini kısa bir zaman dilimi içerisinde mümkün kılamamaktadır.

Yazarın Suriye, Irak, Lübnan, İran, Kuzey Irak Kürt Bölgesi gibi yerlerde bizzat sorunun kaynağı olan kişi, kurum ve sivil halkla görüşmesinden doğan bu kitap gazete yazısı olmaktan öte; bölgenin sorunlarına, sevinç (ne kadar az da olsa) ve acılarına, tarihsel oluşum süreçlerine, yeni gelişmelere ve orijinal tespitlere yer vermesiyle uzun süre yeniliğini koruyabilecek ve referanslar içeren bir yapıya sahiptir.

Kitap, Irak, Filistin ve Ortadoğu olmak üzere üç ana bölümden oluşmakta, yazılar anlam bağıyla birbirine bağlanmış bulunmaktadır. ■

MEHMET KURT

Sömürgeci Avrupa Topluluğu ile Küreselleşme Hikâyesi

SABRİ AKDENİZ

ŞA-TO YAYINLARI
İSTANBUL 2001,
90 S., 15.5X23.5 cm,
ISBN: 9758436279

"Kelimenin sözlükteki anlamı, bir buz dağının suyun yüzeyinde görünen sivri ucudur."

Yazar, buz dağını enine boyuna incelemeyen; oluşumunu, serüvenini öğrenmeden; özelliklerini tanımadan onu anlamamanın, yorumlamamanın olası olmadığını vurgulamakta ve Globalizm-Küreselleşme-Kürecilik kelimelerinin bu türden buz dağlarının en büyüğü olduğunu ifade etmektedir.

Yazara göre Küreselleşme olgusunu anlayabilmemiz için ilk önce bu olguyu tasarlayan, uygulamaya koyan Avrupa Topluluğu hakkında bilgilenmemiz, sağlıklı düşünmemiz ve doğru gerçekçi yorumlar yapabilmemiz gerekir.

Yazara göre Globalizm-Kürecilik buz dağının görünen sivri ucu altında bu günkü Avrupa topluluğunu

oluşturan Batı ülkelerinin-toplumlarının sömürgecilik tarihi yatmaktadır.

Yazar Avrupa Topluluğu'nun oluşum süreciyle ilgili bir takım sorular sorarak yanıtlarını Küreselleşme olgusu ile ilişkilendirmektedir. Sorulardan bazıları:

- Topluluğun çekirdeğini oluşturan milletler bu topluluğu kurmak gereğini neden duydular.
- Topluluğun kurulmasına yol açan etkenler ve kuruluş amaçları nelerdir.

Yazara göre, sömürgeci Avrupa milletlerinin giriştikleri iki dünya savaşından aldıkları ders onları Avrupa Devletleri Birliği'ni kurmaya itmisti. Aynı kalıp birbiriyle savaşarak dünyayı sömürmenin artık mümkün olmadığını ve gerekmediğini; üstelik kendilerine zarar verdiğini; bir araya gelerek, birleşip bütünleşerek sömürmenin en kolay ve çıkar yol olduğunu anlamışlardı. İşte bunun sonucu olarak da Avrupa Devletleri Birliği kuruldu. Göz boyayıcı, kolaylaştırıcı bir kavramın, bir öğretinin uygulaması olarak da "Küreselleşme Hikâyesi" gündeme getirildi.

Yazara göre; küreselleşme, Liberalizm felsefesi ile yeryüzündeki bütün ülkelerin kapılarını sömürgecilere açtırma yolundaki girişimlerin tırmanarak ulaştığı yeni aşama; sömürgeciliğin yer kürenin tamamını kapsaması ve bütün milletlerin-ülkelerin sömürgeci Batı milletlerinin güdümüne sokulması, sömürgeciliğin sürdürülmesi, sonsuzlaştırılması doğrultusundaki girişim ve eylemlerin adıdır.

Yazar Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na girmemesi, topluluğa katılıp sömürgecilere teslim olmaması gerektiğini ısrarla vurgulamakta ve şu soruyla bizi baş başa bırakmaktadır:

"gösterisli savurganca harcamalara sürüklenmekten kendini kurtarmış; bugün için zengin olmasa da önemli ihtiyaçlarını kendi alın teri ile karşılayabilen, bu arada yarınlarını sağlam temeller üstüne oturtmak ilkesinden şaşmayan, çürük tahtaya basmayan, bağımsız bir Türkiye mi istersiniz; yoksa her türlü savurganlığa itilmiş, yabancı sermayenin tekelinde, sömürgecilere sunulmuş, sömürgecilere satın alınmış ama bolluk içinde yüzen, çok zengin bir Türkiye mi istersiniz?"

Son olarak yazarın eserinde sık sık tekrarlara başvurduğunu ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişi sürecinde bir takım subjektif değerlendirmelerde bulunduğunu belirtmenin faydalı olduğunu düşünüyoruz.■

HATİCE FAKİOĞLU